

6. Лепешаў, І. Новыя словы апошніх гадоў / І. Лепешаў // Роднае слова. – 1992. – № 2. – С. 82–84.
7. Танк, М. Дзённікі / М. Танк. – Мінск, 1994.
8. Цікоцкі, М. Я. Стылістыка беларускай мовы / М. Я. Цікоцкі. – Мінск, 1988.
9. Слоўнік іншамоўных слоў. – М. : Ліст, 1998.
10. Сусветная энцыклапедыя [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <http://www.be.wikipedia.org>. – Дата доступу : 10.01.2013.
11. Рамук, Вітаўт. Пара словаў / Вітаўт Румак // Наша Ніва. – № 13. – 2005. – С. 11.
12. Бераснёў, П. Эх, Смаленск! / П. Бераснёў // Звязда. – № 22. – 2007. – С. 33.

РАЗНАСТАЙНАСЦЬ ЖАНРАЎ ВУСНАЙ НАРОДНАЙ ТВОРЧАСЦІ ЯК АДЛЮСТРАВАННЕ НАЦЫЯНАЛЬНЫХ КУЛЬТУРНЫХ ТРАДЫЦЫЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДА

УА «Беларуская дзяржаўная сельскагаспадарчая акадэмія»
Усава Н.М., студэнтка 2 курса эканамічнага факультэта
Кафедра лінгвістычных дысцыплін
Навуковы кіраўнік – к. філал. н., дацэнт Скікевіч Т.І.

Ведаць сваю нацыянальную культуру, народную творчасць, родную мову – гэта значыць ведаць вытокі сваёй айчыны, свайго народа. Народ, які не ведае і не хоча ведаць свайго мінулага, ніколі не будзе мець будучыні.

Вядомы беларускі першадрукар, асветнік і гуманіст Францішак Скарына пісаў: «Як ад нараджэння звяры, што ходзяць у пустыні, ведаюць ямы свае; птушкі, што лётаюць у паветры, ведаюць гнёзды свае; рыбы, што плаваюць па моры і ў рэках, чуюць віры свае; пчолы і тым падобныя бароняць вулі свае, – так і людзі, дзе нарадзіліся і ўскормлены, да таго месца вялікую ласку маюць».

Лепшыя ўзоры вуснай паэзіі розных жанраў актыўна жывуць і зараз, уключаюцца ў рэпертуар калектываў мастацкай самадзейнасці. Старыя фальклорныя творы сёння атрымліваюць новае жыццё ў выкананні вядомых вакальна-інструментальных ансамбляў. На нашай зямлі народ песенны, творчы. Шмат песень, легенд, казак ведаюць нашы старажылы. У асноўным, гэта песні пра каханне. Яны вельмі разнастайныя па ідэйна-мастацкім змесце, матывы іх невычэрпныя.

Папулярным народным жанрам заўсёды былі прыпеўкі. Гэта невялікія песенькі на самыя розныя тэмы. Часта яны выконваюцца падчас танцаў. Прыпеўка – адзін з відаў славесна-музычнай народнай творчасці. Як і ў любым лірычным творы, думкі і пачуцці, якія выяўляюцца ў прыпеўках, не маюць працягласці ў часе. «Частушка, – пісаў вядомы збіральнік твораў гэтага жанру В. І. Сімакоў, – выказвае адзін момант, адно мімалётнае перажыванне чалавека ў дадзенаму хвіліну». Вельмі папулярныя прыпеўкі і сёння. У нашай мясцовасці

іх спяваюць з задавальненнем. Часцей за ўсё гэта гумарыстычныя і сатырычныя прыпеўкі.

Прыказка – кароценькая прытча; сама ж яна кажа, што «голая размова не прыказка». Гэта меркаванне, прысуд, павучанне, выказанае хітрыкам і пушчанае ў абарот. Можна казаць пра «прыказкавы стыль» існуючы як бы па-за часам: традыцыйнасць настолькі неад’емная яго рыса, што сама думка пра «вытокі» прыказкі здаецца ў чымсьці супярэчлівай. А Аляксандр Сяргеевіч Пушкін захоплена ўсклікаў: «Што за раскоша, што за сэнс, які толк у кожнай прымаўцы нашай! Што за золата!»

Загадка – адзін з папулярных фальклорных жанраў малой формы. Гэта іншасказальнае паэтычнае пытанне, якое патрабуе адказу. Загадкі даюць вобразную характарыстыку прадметаў або з’яў, якія трэба адгадаць па прынцепах падабенства з іншымі прадметамі, явамі. Загадка – гэта дзіўнае пытанне. Асноўнае прызначэнне загадкі ў тым, што яна развівае ў чалавеку здагадлівасць, кемлівасць.

Адгядванне загадкі мяркуе наяўнасць ведаў, уяўленняў аб цэлым шэрагу прадметаў, з’яў навакольнага свету, пашырае кругагляд, прывучае да назіранняў, засяроджвае ўвагу на адгядванні прадметаў, на слове, якое апісвае яго, на гуку, які дапамагае адгадаць загадку і г. д.

Легенда – прыблізны сінонім паняцця міф; эпічны аповяд аб падзеях у спрадвечныя часы; галоўныя героі апавядання – звычайна героі ў поўным сэнсе слова, часта ў падзеях непасрэдна ўдзельнічаюць багі і іншыя звышнатуральныя сілы. Падзеі ў легендзе нярэдка перабольшваюцца, дадаецца шмат выдумкі. Таму навукоўцы не лічаць легенды цалкам дакладнымі гістарычнымі сведчаннямі, не адмаўляючы, зрэшты, што ў большасці сваёй легенды заснаваныя на рэальных падзеях.

Легенды і казкі маюць вялікае пазнавальнае і выхаваўчае значэнне. Калі казкі – гэта займальныя апавяданні аб незвычайных, выдуманых падзеях і прыгодах, то легенды адрозніваюцца ад казак тым, што іх фантастычныя вобразы, падзеі і з’явы, якія прадстаўляюцца як сапраўдныя, як быццам жывуць у рэчаіснасці. У іх народ імкнуўся выказаць свае погляды на свет, на грамадскія адносіны.

Паданне – вусны эпічны аповяд аб рэальных або цалкам магчымых падзеях мінулага. Паўстаўшы з апавяданняў відавочцаў, паданне выдаляецца ад фактычнай першаасновы, падвяргаючыся вольнай паэтычнай інтэрпрэтацыі, збліжаючыся з казкай і легендай. Паданні ў народзе называюць "былямі" і "бывальшчынамі". Для іх характэрная гістарычная тэматыка. Паданні захоўваюць памяць аб падзеях і дзеях нацыянальнай гісторыі. Гэты від твораў вуснай народнай творчасці мае вялікае пазнавальнае значэнне, так як у паданнях распавядаецца пра вельмі далёкім мінулым, пра час, ад якога, як кіравалі, не захавалася іншых сведчанняў. Тое, пра што гаворыцца ў паданнях, звычайна ўспрымаецца і апавядальнікам і слухачамі як тое, што сапраўды адбывалася

Нездарма нацыянальная культура Беларусі заўсёды лічылася душой народа. Асноўная яе асаблівасць і прывабнасць складаецца з дзіўнай

разнастайнасці, самабытнасці і непаўторнасці. Кожная нацыя, развіваючы ўласную культуру і традыцыі, імкнецца пазбягаць пераймання і зняважанага капіявання. Менавіта таму ствараюцца свае ўласныя формы арганізацыі культурнага жыцця. Ва ўсіх вядомых тыпалогіях Беларусь прынята разглядаць асобна. Культура гэтай краіны сапраўды ўнікальная, яе нельга параўнаць ні з заходнім, ні з усходнім напрамкамі. Вядома ж, усе народы розныя, але менавіта разуменне важнасці ўнутранага развіцця і аб'ядноўвае людзей на ўсёй планеце.

БЕЛАРУСКАЯ ЛАЦІНКА

УА «Гродзенскі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт»
Шостка В.У., студэнтка 3 курса медыка-псіхалагічнага факультэта
Кафедра рускай і беларускай моў
Навуковы кіраўнік – старшы выкладчык Варанец В.І.

На ўсім гістарычным шляху развіцця пісьмовай беларускай мовы выкарыстоўваліся два віды алфавіта: кірыліца і лацінка.

У Сярэднявеччы (XVI ст.) з'явіліся першыя вядомыя запісы беларускага тэксту лацінскім пісьмом з патрэбы ўключаць старабеларускія цытаты ў польскія і лацінскія тэксты.

За час існавання лацінкі яе алфавіт неаднаразова змяняўся. Сучасны алфавіт беларускай лацінкі, які ўжываецца з першай паловы 1940-х гадоў, выглядае наступным чынам:

Aa Bb Cc Ćć Čč Dd Dz dz Dź dź Dž dž
Ee Ff Gg Hh Ch ch Ii Jj Kk Ll
Łł Mm Nn Ńń Oo Pp Rr Ss Śś
Šš Tt Uu Ŭŭ Vv Yy Zz Žž Žž

Выклад беларускага лацінскага алфавіта (Тарашкевіч, 1929)

Aa Bb Cc Ćć Čč Dd Ee Ff Gg Hh
Ii Jj Kk Ll Łł Mm Nn Ńń Oo Pp
Rr Ss Śś Šš Tt Uu Ŭŭ Ww Yy Zz
Žž Žž

У 1962 годзе Ян Станкевіч прапанаваў цалкам іншы выклад беларускага лацінскага алфавіта.

Выклад беларускага лацінскага алфавіта (Станкевіч, 1962)

Oo Aa Ee Bb Cc Ćć Čč Dd Ff Gg
Hh Chch Ii Jj Kk Ll Łł Mm Nn Ńń
Pp Rr Śś Šš Tt Vv Uu Ŭŭ DzdZ Dźdź
Dždž Zz Žž Žž

Асноўныя правілы сучаснай беларускай лацінкі:

шыпячыя гукі перадаюцца пры дапамозе надрадковых «гачакаў»: ж – ž, ш – š, ч – č, напр., žyta, šerah, čas.

Х перадаецца спалучэннем літар ch: chutka, chvilina. Літара h служыць для перадачы фрыкатыўнага г: hety, hrošy.